

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Defensio Locorum S.
Scriptvrae. De Ecclesia Catholica, Et Eivs Pastore
Episcopo Romano, B. Petri, principis Apostolorum
successore, libri duo. Aduersus nugatorias ...**

Torres, Francisco de

Coloniae Agrippinae, 1580

VD16 ZV 18729

Locus Octauus 1. Corinth. 12. Sophisma Turriani. Solutio superioris
sophismatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33634

at pes, aut manus, aut oculus non sic totum corpus representat, & designat, ut
 Caput. Deinde si in Petro unitatem pastorum Ecclesia, & unitatem ipsius Ec-
 clesia commendavit Dominus, cum dixit vni Petro, pasc oves meas, igitur vnu
 Petrum voluit exordiā, & originem esse unitatis Ecclesia. Tenet igitur locum
 capitis, sicut vnde incipit unitas corporis humani, caput nominatur & est, est,
 inquam caput, vnde gubernatio externa Ecclesia in ium capit. Caput autem
 verum & principale Ecclesia Christus est, ex quo totum corpus compactum &
 comexum, per omnem iuncturam subministratōis, secundum operationem in
 mensurā vniuscuiusq; membri, augmentum corporis facit in adificationem sui
 in charitate. Sicut a Capite secundum naturam, initium capiunt sensus ac nerui,
 vnde Varro, dictum esse caput existimat. Sed de hac analogia dicemus plura in
 loco, qui sequitur. Postremo conclusionem rationis tum impiam &
 Iudaicam, tum tibi repugnātem addidisti, cum ais, item Dominus
 denunciat apud Ezech. fore, ut grex suus, i. ecclesia, recolligatur
 & instauratur ex aucthoritatis & reiectis falsis illis pastoribus; sic e-
 nim ille, faciam eos cessare, inquit, ne ultra pascant oves meas, neq;
 pastores pascāt ultra seipsos, sed eripiam oves meas ex eorum ore,
 nec erunt eis in cibū. Ergo nihil mirum, si reiectis Pontificijs Epi-
 scopis, alios Dñs excitavit, ad Ecclesiā instaurandā. Ita ut nō possit
 Turrianus Episcoporum suorum successione nobis objicere. Paulō
 ante confitebaris clarissimum esse in loco Ezechielis vaticinium de Christo, ad
 quem omnes pij doctores, ut aiebas, hunc locum Ezechielis retulissent. Si igitur
 fuit ut quidem est clarissimum vaticinium de Christo, profectō, cum ait de
 pastoribus veteribus, faciam eos cessare, ne ultra pascant oves; neq; pastores pa-
 scant seipsos, necesse est ut de cessatione veteris sacerdotij, & regni Iudaici pro-
 pheter. Quomodo igitur nunc oblitus tui, & tibi repugnans, non de cessatione
 veteris sacerdotij prophetari dicis, sed de cessatione Episcoporum Ecclesia Ro-
 mana per totum orbem diffusa? videte Protestantes, quousq; progressus sit secta
 vestra defensor Antonius, ut non satis habeat hareticus esse, sed insuper Iudaus
 esse velit. Sed pergam ad alium locum scripturae, ad septimum scilicet, ex quo
 etiam me sophisma duxisse contra ordinationes Protestantium affirmas; sed nos
 atius eum cavillationibus defendemus, & magis adhuc contra te vrgebimus.

Quomodo
 Pontifex est
 caput eccle-
 siae, & vnde
 caput dici-
 tur.

Locus Octauus i. Corinth. 12.

Multa quidem membra sunt, vnum verò corpus; non potest autem oculus
 dicere manui, non est mihi opus te; aut rursus caput pedibus, non est mihi opus
 vobis, &c.

Sophis.

Hac analogia ad Ecclesiam vnam Catholicam pertinet; ergo omnino necesse est, vt in corpore visibili mystico Christi, quod est Ecclesia vna Catholica, caput sit item visibile, aut vacabit illa pars parabola analogica, non potest dicere caput pedibus, non esis mihi necessarij & si hac pars vacat, vacabit quoq; illa, non potest dicere oculus manui, opera tua non indigeo. Nunquid enim oculos, manus, pedes visibiles mysticos habet Christus in Ecclesia, & caput mysticum visibile non habet? aut habebit vnum corpus mysticum visibile, quod est Ecclesia vna Catholica, & non habebit vnum caput visibile, sed multa, qua sunt multi Episcopi capita Ecclesiarum quisq; sua? Respondeant Protestantes, quo se ipsi magis ac magis respondendo refellant & coarguant.

Solutio superioris sophismatis.

C A P V T P R I M V M.

» Noniam Turrianus in hoc argumēto in primis exultat,
» dum Protestantes ad respondendum prouocat, vt se ipsi
» respondendo, inquit, magis coarguant, accuratius nobis
» erit tractandus hic locus. Vtrum hoc euenerit, vt tu nihil respon-
» dendo ad rem, sed tantum cauillando, te ipse magis coargueris, planum fiet, cum
» cauillationes tuas refutauero & eas in te retorsero. Ex interpretatiōe loci Pauli,
» quam attulisti & Chrysostomi, atq; Ambrosij verbis dilatasti, quia de ea tota
» neq; disputamus, neq; ad id, quod agitur disputare opus est, illud tantum ex ea
» sumam, quod verissimum est, & ad te redarguendum in primis necessarium.
» Quod ais, opponere Paulum morbo, quem curare volebat, ex quo
» dissensiones necessariò suboriebantur, artificissimā Ecclesie coniun-
» ctionē quā exprimit, inquis, elegāti corporis similitudine; hunc et-
» iam paulò post inquis scopū Apostoli esse, & eum me non retinere,
» At artificissima Ecclesia, qua regnum quoddam spirituale est, coniunctio non
» potest esse sine vinculo externa gubernationis ex vno capite externo, & visibili
» nexo. Hoc enim esse optimū genus gubernationis ratio naturalis, quam gra-
» tia Dei non sustulit, sed perfecit, principem Apostolorum docuit, quod tra-
» sidetū vocauit, de quo libro superiore disserui. Optimū autem esse nō posset,
» nisi in eo ista artificissima coniunctio, quam dicis, reperiretur. Optandum ergo
» mihi fuit, vt hoc fundamētum in ipso vestibulo tuarum cauillationum iaceret.
» Quod quidem, quam sit firmum, documento & testimonio sunt Ecclesia Pro-
» testantium, in quibus non solum non cernitur artificissima ista coniunctio, sed con-
» tra potius summa dissensio in articulis etiam Augustana confessionis. Et sine-
» gat,

Quanta sit
in Ecclesijs
Lutheranis
dissensio de
artificialis cō-
fessionis
Augustana.

gas, dicent testimonium Principes Saxonia, & Mansfeldenses comites, tum Illyricus, Gallus, Amsdorfius, Morlinus, Ioachimus Westphalus. Lege FridERICI Staphyli Catalogum sectarum, qua originem ex Martini Lutheri doctrina duxerunt, ex quo ille caput Ecclesie Catholice negauit, & Episcopum Romanum iudicem habere noluit. comprobauit exemplo suo B. Cypriani sententiam, non aliunde ortas esse hereses, aut nata schismata, qua inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur; nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex, vice Christi cogitur. Loquebatur autem de Cornelio Pontifice in epist. ad eundem, & subiungit, cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus sacerdotum collegium quicquam moueret, nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post Episcoporum consensum, iudicem se non iam Episcopi, sed Dei faceret. Quid aliud est, quod tu cum tuis Protestantibus facis, cum in Episcopum Romanum & in eius Pontificatum exclamas, quam facere te iudicem, non iam Episcopi Romani, sed Dei? erant etiam tunc, qui aduersus collegium sacerdotum mouerent, nunc vocant collegium Cardinalium, nihil refert, Cardinales etiam sacerdotes in epistolis Gregorij primi legimus, licet alij essent illi. tu quoque in eos moues, cum negas posse eligere Episcopum Romanum, cui fraternitas vniuersa obtemperare debeat; vniuersam fraternitatem vocauit Cyprianus ecclesiam Catholicam per cunctum orbem diffusam, quam dicit secundum magisteria diuina vni Pontifici obtemperare debere. Agnouit igitur Cyprianus testis tuus & noster, & quidem secundum scripturam, ut testatur, cum ait, secundum magisteria diuina, agnouit, inquam, vnum presidem ecclesie Catholice, id est, vnum caput, vnde vniuersa ecclesia initium Ecclesiasticæ gubernationis & vnitatis capit, sicut à Christo vero, & aeterno capite omnis subministratio spiritus secundum mensuram, vniuscuiusq; membri initium capit, sicuti à capite humano sensus & nerui. Sed ut iam ad cauillationes tuas veniam, quia in mea argumentatione ex analogia capitis, qua vsus est Apostolus, tres errores te ais deprehendisse, & velle eos excutere, excutiamus etiam nos tecum, vtrum sint potius cauillationes tuæ, & quidem cum multis erroribus tuis implicata. Primo igitur summatim meam argumentationem repetis his verbis, refertur, inquis, hæc similitudo ad Ecclesiam Catholicam, ergo necessarium est vnum extare totius Ecclesie caput, cui possit conuenire, quod dicit Paulus, non potest dicere caput pedibus, non estis mihi necessarii. Christus quidem caput est, sed super omnia & inuisibile, at oportet visibilis corporis caput esse visibile, vel ipsa natura ita dictante. Quare Pontifex Romanus erit caput mystici corporis Christi, id est, Ecclesie Catholice. hæc est summa totius sophismatis, in quo tres errores potissimum deprehendo. Ego quo-

Quomodo
Lutherus
exemplo
suo comprobauit verissimum esse, quod Cyprianus affirmat de ortu heresum.

que summatim repetam tua, ne longum fiat, primum errorem esse dicis, quod dum argumentum peto à similitudine ea, qua Paulus usus est, sententiam & scopum Pauli, & redditionem similitudinis relinquo, atq; ita frigere meam argumentationem. Tu quomodo sententiam, & locum Pauli relinquam, & redditionem similitudinis, nō doces, neq; probas: sed probabo ego nō ita esse. Cum enim propositum Paulo sit, vt tu etiam confiteris, ad medendum morbo Corinthiorū, apponere arctissimā coniunctionem ecclesie, eam verò eleganti, vt tu dicis, corporis humani similitudine exprimit, in corpore autem humano nihil est, quod aequè sympathiam, & conuenientiam corporis partium conseruet, vt caput, sequitur, vt qui ex similitudine et analogia corporis humani cum ecclesia, qua est corpus Christi, comparati, argumentatur, debere esse in externa & visibili gubernatione ecclesie Catholica vnum caput visibile, vt arctissima in ea coniunctio seruetur, is quidem neque sententiam, neq; scopum Pauli, neq; redditionem similitudinis relinquat. Et quod tu cōtradicis, veram cauillationem esse, & calumniam, quod, vt magis patefiat, recitabo hic, qua sanctus Dorotheus, in libro de non iudicandis proximis scripsit. Intuens in hanc corporis humani analogiam ad ecclesiam, qua est corpus Christi, ab Apostolo accommodatam, qui, inquit, gubernat, sunt caput: qui attendunt & corrigunt, sunt oculi: qui sermone iuuant, sunt os; qui obediunt, sunt aures: qui operantur, sunt manus: pedes sunt, qui habent diaconias, id est, ministeria. Caput es, rege; Oculus es, attende: os es, loquere ad vilitatem: auris es, obtempera: manus es, operare: pes es, ministra. Vnusquisq; ministrabit ad vsum corporis secundum vires suas. Studendum est, vt inter nos coniuncti & copulati simus. quanto enim magis inter nos copulati erimus, tanto magis cum Deo erimus. Hactenus Dorotheus, in his membris mysticis, & corporis mystici partibus, caput audit tantū regere, & gubernationi vt esse: tolle caput, tollis gubernaculum, tollis rectorem partium corporis. cæci erunt oculi, aures surda, & frustra manus, ac pedes ad similitudinem, siue analogiam partium corporis humani sine capite. Si enim non sit caput, quod regat, auris volet esse oculus; id est, qui positus erat ad obediendum, cupiet attendere: & oculus volet fieri auris; & pedes manus; ac rursus manus pedes. immò hoc etiam quàm sit necessarium caput Ecclesie, probare possem exemplo & testimonio ecclesiarum Protestantium. ipsi enim in ecclesijs suis, in vnoquaque tanquam in quodam mystico corpore superintendemem, siue pastorem, sic enim vocant, etsi homonymem) tanquam caput quoddam habent, quia sine capite non putant regi posse reliquas partes corporis. Sed benè habet, quod tu Antoni paulo post fateris, doctrinam, quam hic tradit Apostolus, analogia ista corporis humani usus, ita generalem esse, vt affirmes posse etiam ad Ecclesiam Corinthiorum accommodari, licet nondum concedas, quod ego à te postea, licet repugnes, extorquebo, esse in ecclesia.

Interpretatio S Dorothei, q̄ sint illa mēbra, que aposto- lus nomi- nauit in a- nalogia illa corporis hu- mani cum corpore ec- clesie com- parati.

Quomodo sublato ca- pite reliqua rum partiū corporis mi- nisteria va- cant.

Quomodo Protestantes vel exēplo suarum ec- clesiarum testantur opus esse in Ecclesia v- niuersa vno capite.

Ecclesia Catholica, qua vna est, aliquem inueniendum, qui cum humani corporis capite conferatur. Aliquos enim libens concedis inueniendos esse; sed vnum minimè. Cum tamen in vestris, licet falsi nominis, ecclesijs aliquem vnum & non aliquos pastores in singulis ciuitatibus & Ecclesijs habeatis, sicut Lutherus à principio instituit. Sed vt ad omnes cauillatiunculas tuas quamuis ineptissimas licet meo magno fastidio respondeam, prosequar eas ordine suo. Probas non licere mihi ex ea parte analogia, & similitudinis, qua Paulus in capite vsus est, argumentari, vnum caput in ecclesia esse debere, quia, inquis, si hoc genus argumentandi recipiatur, simili ratione, qua Paulus mentionem facit oculi, auris & manus, & pedis, quæ omnia membra bina tantum sunt, consequetur, in vniuersa ecclesia duos tantum homines esse oportere, qui cum oculis comparentur. Duos item qui cum auribus, & sic deinceps, donec Ecclesiam Catholicam ex nouem hominibus cõponas, nempe ex vno capite & octo membris, miror, quod cum duobus oculis duos homines comparaueris, & non potiùs vnũ, quia vnus homo duos oculos habet, et duas aures, nisi Cyclopem $\mu\omicron\nu\omicron\phi\delta\alpha\lambda\mu\omicron\nu$, & $\tau\omicron\tau\mu\alpha\tau\omicron\nu$ esse voluisti, vt aliquid ad fabulam adiungeres. atq; ita Ecclesiam Catholicam nõ ex nouem, sed ex quinq; hominibus componeres. nempe ex vno capite & quatuor membris. Non enim mouere debuit, quod Apostolus numero singulari dixit, non potest autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo. sic enim dicere potuisset, non possunt oculi dicere manibus, opera vestra non indigemus, sicut dixit, non potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij. Melius postea dixisti, non esse omnes similitudinum partes curiosius discutienda, præsertim in sacris literis. Addamus nos, quod ait Dionys. Areop. in diuinis nominibus, alienum esse à ratione, & absurdum, nõ attendere vim propositi; sed vocabula: esseq; hoc non eorum, qui volunt diuina intelligere; sed eorum, qui sonos tantum percipiunt, eosq; extrinsecus ad aures sinunt peruadere: neq; scire volunt, quid tale verbum significet. Hactenus Dionys. Hoc accidit tibi Antoni, qui, quia ex comparatione corporis humani cum ecclesia, quam Apostolus fecit, & nos docuit, argumentor vnum caput esse, quod Ecclesiam regat, & ei præsideat, sicut caput corpori humano: tu non intelligens, quid hic significant oculi, aures, manus, & pedes, neq; quorsum spectent, quia membra hæc bina sunt, totidem homines vt in ecclesia sint, simili argumentatione putas inferri. Sicut ergo caput esse in ecclesia, significat ei præesse, & eam regere, sic oculi, aures, manus, & pedes significat ministeria, lustrandi, nunciandi, operandi, & ministrandi; quæ ministeria quia ad vtilitatẽ ecclesia, qua est corpus Christi, & ad vsum capitũ, quod istis ministerijs ad regendam ecclesiam adiuuatur, referuntur, tot esse oculos, aures, manus, & pedes esse oportet, quot multitudo ecclesia postula-

Quam fatuum sit cum duobus oculis duos homines conferre, & nõ potius vnũ, quia vnus homo duos oculos habet.

Quõ Antonius nõ intellexerit quid in analogia Pauli oculi, aures, pedes, & caput significent.

uerit. Huiusmodi autem ministeria ecclesiastica, charismata sunt, alio alio
 maius, ut esse presbyterum, diaconum, hypodiamonum, & alios minores ordines,
 quorum omnium, & ipsius plebis caput est Episcopus. Est in constitutionibus A-
 post. Clementis, diaconorum esse, videre, ut decore ac honeste, & cum silentio,
 tum viri, tum mulieres in Ecclesia sedeant. Diaconorum numerum debere esse ad
 ad proportionem multitudinis Ecclesie, ut possint ministrare infirmis, tanquam
 operarij. Item diaconum esse Episcopi oculum, os, cor, & animam, ut Episcopus
 solitudine tantum rerum grauiorū teneatur. Rursum in alio loco, diaconorum
 esse, ministrare Episcopo, & presbyteris, & visitare omnes, quibus visitatione
 opus sit, & nunciare Episcopo de afflictis, & calamitosis. Et in Canone Apostol.
 41. constitutum est, ut Episcopus per manus presbyterorum & diaconorum,
 egentibus distribuatur. Hinc intelliges exempli causa, quid sit esse in Ecclesia,
 qua est corpus Christi, oculos, aures, pedes, manus, & c. esse scilicet in ea varia
 officia, ac ministeria, sicut in humano corpore non omnia membra, ut Apostolus ait,
 eundem actum habent, sed alia alium. Vnde fit etiam, ut alius in alia re sit ma-
 nus, aut etiam pes; & alius in alia, ut in varietate officiorum varietas persona-
 rum sit, tum commodior, tum magis decora: sicut in illo capite singula, dist. 89.
 pulcherrimè & grauissimè ad exemplum Apostolicae doctrinae sancitum est à
 Magno Gregorio, licet tu odio nostra Ecclesie anticipatus, & cupiditate nos
 calumniandi excecatus, in eos decretum illud accommodatum esse putas, &
 , dicit, qui non contenti vno, pluribus se onerant sacerdotijs. deinde
 , subiungis, quod decretum, quanti à nobis fiat, res ipsa loquitur. De
 officijs loquitur, Antoni, Gregorius, pudeat te tua inscitia, qui sacerdotium ab
 officio nescis distinguere. Ad officia accommodauit Gregorius similitudinem
 Pauli, nō ad sacerdotia, ut tu siue malitiosè fingis, siue inscienter putas. Sic enim
 ait Gregorius: sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia au-
 tem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesia corpore multa membra
 sunt secundum Pauli veridicam sententiam. in vno, eodemq; spiritali Corpo-
 re conferendum est hoc officium vni; alij committendū est illud. nec enim qua-
 tumlibet exercitata vni persona, vno tempore duarum rerum officia commit-
 tenda sunt, & qua sequuntur: non dixit duo sacerdotia, aut duo beneficia,
 sed duo officia. singulis enim ordinibus & ecclesiasticis dignitatibus prescri-
 pta & assignata sunt officia, & ministeria, ut presbyteris, diaconis, hypodia-
 conis, lectoribus, cantoribus, & alijs ordinibus, item archidiaconis, archipresby-
 teris & alijs dignitatibus, ut vocant. Quod autem dicit extra causam, non con-
 tentos nostros vno sacerdotio pluribus onerari, merita tua calumnia est. in nostra
 enim ecclesia, sicut antiquitus statutum est, & nuper in Tridentina Synodo de-
 creto sancitum, plura beneficia incompatibilia, ut dicunt, aut curata, prohibita
 sunt.

Quo caput
 Greg. dist.
 29. pessimè
 intellexerit
 Antonius,
 & sacerdo-
 tia ab offi-
 cijs ecclesia-
 sticis perso-
 narum non
 distinxerit.

sunt: & nemo sine probali necessitate Ecclesia habet. sed tu dum calumniari & mentiri pergis, nullo Dei metu tam affirmas, quæ nescis, quam quæ scis satis confutata est tua cauillatio, cum non intelligens, quid oculi, quid aures, manus, & pedes, in Pauli analogia significarent, vt argumentationem meam de capite Ecclesie eluderet, ad absurdum, vt tu ais, de binis hominibus, cum oculis, cum auribus, cum manibus, & pedibus à te comparatis, fatuè me deducere conatus es.

Videamus deinceps de altero absurdo, quod te ais ex mea argumentatione inferre: Si enim ex vna parte similitudinis cum capite corporis humani licet mihi argumentari, vnum esse caput Ecclesie, quæ cum corpore humano, eiusque membris comparatur: licebit etiam ex alia parte similitudinis, vbi dicit Apostolus, & quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his abundantiorum honorem circumdamus, & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem, licebit inquam argumentari, Iesuitas esse omnibus Monachis honestiores, siquidem quia omnia noua placent, factum est, vt vultus Pontificiorum, ampliores honores deferat Iesuitis, quam cæteris monachis, licet inuitis & inuidentibus. Nescio, an reprehendendus sim quia ad ista respondeo, sunt enim, fateor, indigna responsione. Sed quia non omnium est scientia, sicut Apostolus ait, & nos sapientibus & insipientibus debitores sumus, sicut idem ad Rom. scribit, faciam, quod Sapiens in Prouerb. precipit, Responde, inquit, stulto contra stultitiam suam (sic enim est apud 70.) *De obiectione putida & luteola Antonij in Iesuitas.* *ne sibi sapiens videatur. Nec hic intellexisti, quare partes corporis inhonestas vocauerit Apostolus, non quia natura tales essent, sed quia magis ornata indigerent, sicut idem Apostolus interpretatus est. Postquæ enim dixit, honesta autem nostra, nullius indigent: subiecit, sed Deus temperauit corpus, ei cui deerat abundantiorum tribuendo honorem. Sic inquit Photius Constantinop. hunc locum interpretans, Deus interdum ei, qui egens est, maius tribuit donum. ei vero, qui satis se potest regere, & moderari, dat minus. vt iam qui minus accipit, sit ei magis letandum, quod sic à principio eum sinxerit Deus sapientissimus, vt paucioribus, ac minoribus adiumentis indigeret εἰς αὐτὰρ κρείων καὶ τελείωσιν. hos itaq; minoribus donatos, consolatur, & maioribus donatos reprimat, ne se in alios efferat. Perinde ac si diceret, quid elatus es, q; maiora accepisti? argumentum enim est, et testimoniū infirmitatis tuæ, quodq; pluribus indigebas. et rursus quid tu modestus es, q; minor a accepisse videaris? cōiectura. n. est tuæ firmitatis: quodq; te deus paucioribus indigentē fecerit. Hactenus Phot. Accomodemus hæc ad tuam argumentationem ductam ex ista parte similitudinis, de membris, quæ quia inhonesta sunt, id est, magis egent honore, abundantiorum honorem eis tribuimus.*

Sic enim argumentaris, inhonestiores esse Iesuitas, siquidem ampliores honores vulgus Pontificiorum eis deferat. Primum quos honores dicas, neque tu, si quis quaerat, scies dicere. Nisi forte ampliores honores vocas, quod omnibus omnino loco, & tempore in Domino libenter ministramus, & ministeria nostra gratia habent, quod nos ad gloriam Dei referimus; qui huic nostra minima inter omnes religiones Societati, quo plus honoris ei deerat ex antiquitate, eo maiorem apud omnes gratiam, ex multo usu ministerij & laboris nostri comparavit, & adiunxit. quod nec inuitis nec inuidibus alijs religiosi fit, ut tu inuidus laudis nostra inuidiosè dicis, sed libentibus & in Domino gratulantibus; qui nos pedes in ecclesia inter omnes religiones infimos, in preparationem Euangelij pacis calcavit, ut ad insulas, & Indos, nomen Iesu, nomen nostra Societatis portarem; quae gratia eo nobis gloriosior est, quod eam non nobis solis vendicamus, sed cum alijs pluribus aliarum religionum monachis communem ad maiorem Dei gloriam habemus. Haecenus de errore primo, & de tua in eo insipientia prodita, et conuicta.

CAPVT II.

” **S**ecundus, inquis, error tui sophismatis, est in δμῶν μὲν καὶ νο-
 ” cabuli capitis. Sic enim instas, nomē capitis ad Romanum
 ” Pontificem referendum, alioqui vacabit, inquis, illa pars
 ” parabolae analogicae, quasi verò nulla possit esse ἀναλογία
 ” extra Pontificem, &c. Tu mihi obijcis errorem in homonymia vocabuli ca-
 ” pitis, sed tuo more tantum dicis & non probas. ego tibi rursus hunc errorem
 ” obijcio; & nisi probauero, frustra sit obiectus. dicis, similitudinem capitis
 ” ad eos referri, qui omnium praestantissimi videbantur; quasi dicat
 ” Apostolus, eos qui spiritualibus donis abundabant, nō debere ab-
 ” iicere alios tanquā inutiles; sed malo, inquis, id Chrysostrami ver-
 ” bis, quam meis exprimere: Non potest oculus manui dicere, nihil
 ” est mihi te opus: aut rursus caput pedibus, nihil est mihi vobis o-
 ” pus. Postquam, inquit, inuidiam tenuiorum repressit, tristitiamq;
 ” exemit, in qua esse propter maiora aliorum dona videbatur: nunc
 ” eorum etiā fastum deiicit, qui dona scilicet maiora ceperant. Haec
 ” ille. Si nihil aliud postea Chrysostramus adiecesset, quod tu more tuo dissimula-
 ” sti, fortassis insidiae tuae latere poterant. non enim quaecumq; maiora dona nomi-
 ” ne capitis, ut tu fingis, Chrysostramus significauit: sed nomine capitis charisma si-
 ” ue donū praestantius significari voluit, quod cū capite, quod est praestantius mem-
 ” brum corporis, similitudinem habeat, sicut nomine pedum, non quodcumq; cha-
 ” risma siue donum inferius, sed charisma, quod habeat similitudinem cum pedi-
 ” bus, qui infimum membrum sunt. id autem fuerit charisma ministrandi, sicut
 ” Aposto-

Apostolus in epist. ad Rom. vocat, cum ait, habentes donationes secundum gratiam, quae data est nobis, differentes, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando. Sic etiam Dorotheus, quem paulo ante dixi, pedes in illa Pauli analogia interpretatus est significare diaconias, id est, ministeria, quae pedibus conficiuntur, ut peregrinando, visitando, & alia huiusmodi officia obeundo; sic etiam caput charisma regendi & gubernandi significat, quod similitudinem cum capite humani corporis habet. sed malo id Chrysostomi verbis a te praetermissis, & insidiosè dissimulatis exponere. sic enim ait post illa a te recitata, paucis verbis interiectis. Inquit igitur, at non potest oculus manui dicere, nihil est mihi te opus, aut rursum caput pedibus, nihil mihi vobis opus est: etsi enim donum inferius est, scilicet pedum, necessarium tamen: & ut illo non existente multa impingant, ita sine hoc plenitudo ecclesiae manca fuerit sanè. Vide Antoni, vide, quem admodum caput interprete Chrysostomo teste tuo, in loco Pauli non quodcumq; excellentius donum, siue charisma significet, sed charisma, quod analogiam & similitudinem cum capite humani corporis habet, charisma inquam regendi, quod praeposito ecclesiae datur, sine quo plenitudo ecclesiae, quae est corpus Christi, mutilum est, & decurtatū. Non potes hic cauillari, quin fatearis plenitudinem ecclesiae corpus Christi esse, cui Christus datus est caput super omnia. vtrumque tibi testatur Paulus in epist. ad Ephes. at interprete tuo teste non comparat hoc loco Paulus caput Christi, quod est caput omnium charismatum, & de cuius plenitudine accepimus omnes, cum pedibus, id est, cum charismate, siue donum ministrandi. Hoc enim esset non maius cum minore, sed infinitum cum finito comparate, id est, infinitum fontem infinitorum donorum, cum vno paruo dono, siue charismate: sed caput comparat, quod ecclesiae praestit, id est, praepositum, cuius charisma regendi, & gubernandi instar capitis excellentius est, quam charisma ministrandi, quod pedes vocat propter rationem analogiae. et paulo post, idem Chrysostomus, nam quid, inquit, pedibus humilior est? capite quid honoratum, necessariumve magis? est enim homo vel maxime caput scilicet. at qui non sufficit ipsi sibi tamen, omnia ve expedire solum potest. Si enim posset, frustra nobis appositum pedes fuissent. Quod hic dicit de capite Chrysostomus, nihil eo magis honoratum esse in homine, magisq; necessarium, an non quadrat hoc in praepositum Ecclesiae? id est, Episcopum? vos ipsi iudicate ex superintendentibus vestrarum ecclesiarum, an non habetis eos ceu capita quadam? de singulis Episcopis singularum ecclesiarum, quos tu paulo post iam das mihi, loquor modo, ex quibus cogam te dare vnum caput, quod Ecclesiae Catholicae, quae vna est, praestit. Vides quid Clemens Romanus discipulus Apostolorum, licet tu eum ignores, quia est tuus aduersarius, lib. 8. de charismatibus scribat, quod ad intelligendum, quod Paulus in illo loco de comparatione capitis tradit, mirabiliter facit. interpretabor

Quomodo
Chrysostomus
verbis ab Antonio
praetermissis
declarauit
quid caput
in analogia
Pauli signi-
ficet.

Quomodo
que Clemens
lib. 8. de
charismati-
bus scribit,
mirifice fa-
ciunt ad in-
telligendum,
quod Paulus
in illa ana-
logia de ca-
pite dicit.

ad ver-

ad verbū. Post multa alia de charismatib. siue donis diuinē scripta, quāmodo, inquit, nec Episcopus se in diaconos, aut presbyteros efferat: neq; presbyteri in populum, ex vtrisque enim constat cœtus. Episcopi enim & presbyteri aliquorum sunt sacerdotes, & laici aliquorum laici. atque esse quidem Christianum in nostra potestate est, (suprà dixerat, adiuante Deo, quod hic etiam intelligendum est) Apostolos verò & Episcopos, non est, sed potius penes Deum, qui charisma tribuit. Hactenus Clemens. Charisma Episcoporum, qui sunt capita suarum Ecclesiarum, comparat cum charismate presbyterorum & diaconorum, quibus presunt. Sed bene habet, quod tu hoc non negas, sed confiteris: ex qua confessione paulò pòst vnum Episcopum, id est, vnum caput vnius Ecclesie Catholice concludam; confiteris inquam, ita doctrinam Pauli ad vniuersam ecclesiam pertinere, & esse generalem, vt etiam, inquis, possit ad Corinthiorum Ecclesiam accommodari, alioqui frustra Corinthijs proponeretur. rectè tu quidem hactenus, cum verò subiungis, Age nunc & accommoda ad Pauli propositū tuam illam parabolam analogicam de Petro totius ecclesie visibili capite Quid? Petrus ne inter Corinthios versabatur, vt periculum esset, ne caput diceret pedibus, non estis mihi ne cessarij? Fuit ne Petrus admonendus, ne inferiora membra Ecclesie despiceret? Cū tu Antoni fateris, hanc Pauli doctrinam, non solum generalem esse, id est, pertinere ad vniuersam Ecclesiam, sed etiam ad singulas ecclesias, vt Corinthiorum, Colossensium, Ephesiorum, & aliorum deinceps, simul fateris, ad illas singulas Ecclesias accommodari illam Pauli analogiam de capite, quod non possit dicere pedibus, non estis mihi necessarij, vt similiter illarum Ecclesiarum capita, qui sunt earum Episcopi, non debeant efferre se in eos, qui locum pedum in eorum Ecclesijs tenent. Hoc enim est non dicere caput pedibus, nō estis mihi necessarij. Itaq; non vacat in singulis Ecclesijs hac pars analogie, non potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij. quia singule Ecclesie habent singula capita, quarum omnium Ecclesiarum vniuersa multitudo, que nominatur & est Ecclesia Catholica per totum orbem diffusa, totum quoddam est, constans ex omnibus Ecclesijs tanquam partibus suis. Hęc vna Ecclesia Catholica est Episcopatus vnus, cuius à singulis pars in solidum tenetur, vt B. Cyprianus dixit. explicati libro superiori, & quidem verbis Cypriani, quid esset teneri à singulis Episcopis singulas partes vnius huius Episcopatus, siue Ecclesie Catholice, quod tu nunquam intellexisti. Huius Episcopatus qui vnus est, id est, vniuersa Ecclesia vnus Episcopus est, cui dixit Dominus, Pasce oues meas: quod nulli ex Apostolis dixit singulariter, nisi Petro, & in eo dicit etiam singulariter eius successori. Hic vnus Episcopus sicut caput est huius vnius episcopatus, siue huius vnius Ecclesie Catholice, ita etiam caput est ipsorum episcoporum, qui partes singulas tenent

Quid sit nō
dicere ca-
put pedib;
non estis
mihi ne-
cessarij.

Episcopatus istius, est q̄, Episcopus Episcoporum, vt doctus Tertullianus vocauit
 vere, & non vt tu finxisti per ludibrium, vt libro superiore docui. Huic igitur
 capiti vniuersę ecclesie etiam conuenit, quod Paulus in sua analogia posuit, non
 potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij; si enim potestatem habet in
 omnes Episcopos, quia est eorum pastor, consequens est, vt habeat etiam in Ec-
 clesias eorum, & in earum ministros, cuiuscunq; ordinis ecclesiastici, ita tamen
 vt neminem contemnere ei liceat, nec in vllum licet in sumum per contemptum
 & superbiam se esseferre debeat. Sed sicut Dominus in Euangelio Luca dixit, de
 eo, qui ecclesie pręesse debebat, et pro cuius fide, ne deficeret, orauit, de quo solus
 Lucas in eodem loco meminit, qui maior est in vobis, fiat sicut minor; & qui
 pręcessor est, sicut ministrator. Non est mentitus Dominus, cum maiorem in
 Apostolis nominauit; nec qui dixit in Euangelio Matthæi, quicunq; voluerit in-
 ter vos maior fieri, sit vester minister, prohibuit caput esse in Apostolis maior e-
 nim in Apostolis, quid est, nisi caput; sed admonuit, ne se esseferret caput in mino-
 res. & tu Antoni belle ais, Fuit ne Petrus admonendus, ne inferiora
 Christi membra despiceret? Sic enim probat: quod est in analogia Pauli de
 capite, non posse dicere pedibus, nō estis mihi necessarij, nō conuenire non Petro.
 In eo falleris, quod quia capiti vniuersa Ecclesie, id est, Episcopo Romano suc-
 cessori B. Petri analogiam Pauli de capite accommodari, negare me existima-
 sti, pertinere etiam analogiam de capite ad reliquas ecclesias & earum Episco-
 pos. Sic enim ais: quis igitur non videat in ipsa Corinthiorum Eccle-
 sia inueniendos esse aliquos, qui cum humani corporis capite con-
 ferantur? Ostende tu, Antoni, vbi hoc ego negaui? aut fatere te falsum obie-
 cisse, qui non vidisti, qui refert analogiam ad vniuersam Ecclesiam, quę corpus
 est Christi, & ad caput eius vnum, qui est Pontifex, simul etiā referre ad alias
 omnes Ecclesias, quę sunt totidem corpora mystica illius magni corporis mysti-
 ci, id est, totius Ecclesie partes: quę habent singula capita. Sed quia ego cū Pro-
 testantibus de capite vno generali totius Ecclesie contendo: non opus habui de
 alijs capitibus singularum Ecclesiarum meminisse. Nec existimabā vllum tam
 tardum, aut tam contentiosum cauillatorem, qui nodum in Cirpo, quod aiunt,
 Omittamus igitur, quę hoc loco frustra aerem verberans, & σκια μαχῶν ar-
 gumentaris.

vbi Christ.
admonuit
Petrū caput
Ecclesie fa-
rum, ne
diceret pe-
dibus, non
estis mihi
necessarij,
id est ne se
esseferret in
minores,
immo infu-
mos.

“
“
“
“
“
“
Cōiunctur
Antonius
falsum ob-
iecta.

σκια μαχῶν
argumentaris

Veniamus ad Homonymiam capitis, in qua enodanda ita versaris, vt planē
 appareat, nihil aliud te facere, quam tergiuersari, ne veritatem confitearis.
 fatemur, nomen capitis, vt perfectissimē respondet, vt ais, capiti naturali, soli
 Christo conuenire in theologia: quia scilicet vt à capite inuicem capium sensus, &
 nerus, vnde dictum est caput, vt paulo antē dixi, & scribit Marcus Varro, sic
 Christus solus caput est, sicut Apostolus ait, ex quo totum corpus connexum, &

» compactum, & qua sequuntur in epistola ad Ephes. Concedis deinde, nomen
 » capitis, et si non ita proprie, ad eos etiam transferri in sacris literis,
 » qui videntur esse primi, qui que inter alios eminent. Scio tamen, in-
 » quis, quosdam ex veteribus nomen capitis in hoc Apostoli loco ad
 » ecclesie pastores accommodare, quod & Ambrosius fecit. Sed quam
 » parum inde causa Turriani subleuetur, ex ipso Ambrosio cogno-
 » scamus. non potest dicere caput pedibus, non estis mihi necessarij,
 » id est, inquit, maior gradu, & dignitate non potest esse sine illo, qui
 » humilis est, quia est, quod humilis potest, quod sublimis non potest.
 » Si hoc loco Ambrosius caput, ut dicit, ad pastores accommodat, cum interpretatur
 » caput, id est, maior gradu & dignitate, quis erit iste pastor maior gradu & di-
 » gnitate, nisi episcopus? Episcopus enim est pastor ecclesie. siue caput, id est, maior
 » gradu & dignitate in ea. Hoc autem quod tu iam Ambrosio auctore concedis,
 » quomodo parum iuuat causam meam, si quod das in ecclesijs singulis, ut sit ma-
 » ior gradu & dignitate, qui sit ecclesie sue pastor, hoc ipsum cogis dare in to-
 » ta ecclesia, qua ex omnibus ecclesijs tanquam totum ex partibus constat, ut sit
 » scilicet vnus maior gradu & dignitate, qui sit illorum pastorum particularium
 » pastor generalis. Nec enim Christus cum soli Petro ex omnibus Apostolis, ut pau-
 » lo ante Augustinus, tuus & noster testis dicebat, dixit, Pasce oves meas, pa-
 » stores excepit, immo verò etiam arietes intellexit, iuxta parabolam Eze-
 » chielis, ut antea docui, & probaui. Citas deinde eundem Ambrosium, cum ait
 » paulò post explanans locum Apostoli, posuit Deus in Ecclesia primum
 » apostolos &c. Caput inquit Ambrosius in Ecclesia apostolos po-
 » suit, qui legati Christi sunt, sicut dicit apostolus, pro quo legatione
 » funguntur, deinde quasi nactus ἐπιμακρον, Ecce vides Turriane, si ma-
 » lis nomen capitis intelligere de gradu ecclesiastici ministerij, non
 » esse tibi in quopiam homine subsistendum, sed ipsum ecclesie mi-
 » nisterium comprehendendum esse, quemadmodum fecit Ambro-
 » sius, qui non vnum Petrum dixit esse caput, ut ille Papa qui Ce-
 » pham interpretatus est, cuius tamen causam ineptissime tueri vo-
 » luisti, sed omnes simul apostolos. rursum non vnum Petri succes-
 » sorem Romanum Episcopum caput esse dicit, sed omnes simul E-
 » piscopos, id est, ipsum ministerium Ecclesiasticum. Hoc est quod pau-

Quomodo
 Antonius,
 non vni pro-
 positi, sed
 vocabula
 tantum at-
 tendit, quod est
 absurdum.

lo supra aiebat Dionysius, alienum à ratione & absurdum esse, non attendere
 vim propositi, sed vocabula. Si dicerem ego reges esse caput, quis dubitaret me
 voluisse dicere, non omnes simul reges esse vnum caput? quia caput dixi nu-
 mero singulari: sed vnumquemque regem caput regni sui. An cum Cyprianus di-
 xit lib. 3. in epist. 11. ad Cornelium, quid circa personam eorum obseruare dece-
 ret illos,

ret illos, de quibus loquitur, vnam personam esse intelligi voluit, quia non dixit circa personas eorum? quis est tam ignarus sermonis, & tam expertus intelligentia, qui sic putet? Sic cum Ambrosius dixit, caput in ecclesia Apostolos posuit, capita intellexit: non vnum caput omnes Apostolos. Quid? tam cito oblitus es Antoni, quod libro superiori mihi obiecasti ex Apocalypsi B. Ioannis? cum describeres adificatam ecclesiam proposita vrbis similitudine, & murus, inquit, habebat fundamenta duodecim, in quibus erant nomina duodecim Apostolorum, &c. si Apostoli sunt fundamenta, quod à nobis illic explicatum est, quomodo non sunt capita, sed caput? an fundamentum non est caput quoddam adificij, licet in imo sit, sicut radix caput arboris? aut igitur consistere Apostolos non caput vnum, sed capita fuisse, aut nega eos esse fundamenta. Sed quod sic Ambrosium, quē nō intellexisti, interpretor; ne credas mihi Antoni, Crede Dionysio Areop. Pauli discipulo, nisi tu forte hunc, quia cum secta tua pugnat, sicut alij Lutherani faciunt, negas. Is igitur in epistola ad Demophilum digna Apostolico authore, Tu inquit Demophile, prescribe qua oportet, cupiditati, ira, & rationi (his enim partibus mens, quæ in homine principatū tenet, præest) tibi autem prescribant diuini ministri (ministros ecclesie infra presbyteros complectitur, quorum ordines, quia charismata Dei sunt, diuinos vocat, infra quos est monachus, si nullius ordinis ecclesiastici est, sed monachus tantum) ministris autem ecclesiastici ordinis, vt sunt diaconi, hypodiaconi, lectores, cantores, & alij) prescribant sacerdotes (hi enim sunt maiores) sacerdotibus Episcopi, Episcopis Apostoli, & Apostolorum successores. En Antoni, Apostoli capita Episcoporum, quia Episcopis præerant, & tanquam maiores prescribebant eis; quod faciunt Archiepiscopi suis diocesanis, vt hodie vocant, id est, suis prouincialibus episcopis, inde est omnes episcopi sunt successores Apostolorum, suntque eiusdem ordinis Archiepiscopi, tamen celsioris gradus sunt, vt pote successores Apostolorum propinquiores, de quibus sancitus est à sanctis Apostolis canon 34. Apostolorum: qui iubet episcopus vniuscuiusq; gentis siue nationis, agnoscere τὸν ἐν αὐτῶν τῶν κεφαλῶν: id est, agnoscere eum, qui inter eos primus est, eumque ceu caput habere; Archiepiscopum dicit, qui est in capite prouinciæ, qui est caput episcoporum suæ prouinciæ, sic nominatus primus episcopus, siue Archiepiscopus, siue metropolitanus, siue cuius auctoritate & sententia iubet idē canon, vt nihil Episcopi prouinciales agant, præter ea quæ ad cuiusvis eorum diocesim, & eius loca pertinent. Citat hunc canonem synodus Antiochena c. 9. Leo Magnus in epist. 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopi Romani vicarium. item Lucius Pontifex, & Anicetus in epistol. ad episcopos Gallie. Calixtus in epist. 2. & ante eos S. Anacletus Clementis Romani successor in epist. 3. hanc formam reliquerunt sancti Apostoli primis istis episcopis prouinciarum; vt

Quō Antonius conuincitur esse ignarus sermonis, & expertus intelligentiæ.

Quō Apostoli non caput, vt vult Antonius, sed capita fuerunt; sicut fundamenta, & non fundamentum.

Apostoli capita Episcoporum, sicut nunc Archiepiscopi Episcoporum suorum prouincialium.

sicut ipsi Apostoli Episcopo ordinabant, & constituebant, vnusquisque in ecclesijs, quibus euangelizabat, tanquam caput earum, sic Metropolitanus episcopus alijs episcopis ad ordinationem adhibitis, tanquam primi in prouincijs suis ordinarent. & sicut ipsi Apostoli vnum inter se maiorem agnouerunt, de quo Dominus in euangelio eis dixerat, qui maior est inter vos, &c. Sic Archiepiscopi, siue Metropolitanus, & prouinciales episcopi eis subiecti, omnes vnum maiorem, & primum omnium agnoscerent. sic autem B. Petri successor est, & non alius, nec alij. Hoc etiam scripsit S. Anacletus in epist. sua 3. nam & inter beatos Apostolos, inquit, quadam fuit discretio. & licet omnes essent Apostoli, Petro tamē à Domino est concessum, & ipsi inter se voluerunt, vt reliquis omnibus præficeret Apostolus: & Cephas, id est, caput, ac principium teneret Apostolatus: qui & eandem formam suis successoribus, & reliquis episcopis tenendam tradiderunt. sic enim in vetustis exemplaribus manuscriptis, & emendatioribus scriptum est, & reliquis episcopis, non autem & reliqui Apostoli, vbi successores Apostolorum, & episcopus, qui ipsi sunt successores etiam Apostolorum, planè distinxit Anacletus, sicut paulo ante Dionys. Areop. Quod autem tu denuò cauillaris, in vocabulo Cephas, non intelligens quid reprehendas, si ego ineptissime volui causam tueri, vt ais, cur ineptias meas non redarguisti, si poteras? vt ego tuas redarguo, & conuincio, quia rationes suppetunt. Sed de hoc satis responsum est Centuriatoribus Magdeburgensibus, licet, vt video, frustra tibi, quia discere non vis, qui, vt mihi videris, & bibliothecas, & veterum lectionem odisti, qui consilium mihi das irridens, vt me abdam in tenebricosos bibliothecarum recessus. De hac forma, quam Anacletus scribit relictam à sanctis Apostolis successoribus eorum & reliquis Episcopis, si Anacleto non credis, neque nobis, lustra prouincias & ecclesias Catholicorum cuncti orbis, & reperies vniuscuiusq; gentis, ac nationis episcopos, in singulis prouincijs suum primum agnoscere; & ceu caput eum habere: & rursus ipsos primos, & capita episcoporum prouincialium vna cum ipsis illis prouincialibus episcopis, vnum & solum primum, vt B. Cyr. de Cornelio dicit, agnoscere successorem beati Petri, scilicet episcopum Romanum. Rursus probas quod D. Ambrosius dicit, Caput in ecclesia Apostolos posuit, significare caput esse, non Romanum Episcopum successorem Petri, sed omnes simul episcopos, id est, ipsum ministerium ecclesiasticum, quod etiam, inquis confirmatur præclara illa sententia Cypriani, Episcopatus vnus est, cuius à singulis pars in solidum tenetur. docui libro superiore & quidē verbis ipsius Cypriani, teneri à singulis episcopis partem vnius episcopatus in solidum, nihil aliud esse, quā ita singulos partem vnius Ecclesie, Catholice, siue episcopatus siue vt satis inusitatè, ne dicā ineptè, loqui vis, vnius ecclesiastici ministerij, vt vnusquisq; partem ceu portionis a scripta sibi, et commissa solus

Quò S. Anacletus, sicut S. Dionysii Archiepiscopus ab Episcopis distinxit.

solus rationem redditurus sit. itaq; episcopus cū non sit nisi episcopus partis suā,
quā tenet, non erit caput nisi illius partis. Sicut VVitemberg verbi causa super-
iniendens caput tantum est, vt vos putatis, VVitemberg. ecclesia falsi nominis.
Subiungis postea, tu verò (me dicis) nullam vnitatem potes apprehen-
dere, nisi in vno homine eoq; Pontifice Romano. Nisi hereticus esses, "
qualis ab Apostolo describitur, proprio iudicio cōdemnatus, ex nullo luculentius
intelligere posses quā ex eodem Cypr. quem tu modo ad dicendum testimonium
contra te vocasti, non posse, vt verbis tuis vtar, apprehendi vnitatem ecclesie, nisi
ab vno homine, & eo quidem B. Petro incipientem. Recitemus Cyprianum, &
tergeris sare si potes, ne fatearis veritatem. Loquens de Petro in lib. de vnitatem
ecclesie. sic ait: tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab
vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtq; & ceteri Apostoli, q̄
fuit Petrus, pari consortio prœditi, & honoris et potestatis; sed exordium ab vni-
tate proficiscitur, vt ecclesia vna monstratur. Hactenus Cypria. vides quomodo
Cypriano teste tuo & nostro, nō potest esse ecclesia vna secundum scripturā, nisi
vnitas eius ab vno Petro incipiat, sicut Dominus auctoritate sua disposuit? quā-
do autem & vbi in scriptura disposuit, paulo supra idem Cypria. exposuit, cum
dixit, soli Petro dictum esse à Domino, & ego dico tibi, quia tu es Petrus & su-
per hanc Petram edificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni caelorum,
& c. & eidem Petro dictum esse post resurrectionem, pascue oues meas: & paulo
supra vocauit Petrum originem vnitatis, & quē vocauit originē vnitatis, voca-
uit caput. sic. n. ait loquēs de causa & ortu heresis, hoc eo sit fratres dilectissimi,
dum ad veritatis originē nō reditur, neq; caput queritur, neq; magistri caelestis
doctrina seruat. quā si quis consideret & examinet, tractatu longo atq; argu-
mentis opus nō est. Probatio est ad fidem facilis cōpendio veritatis loquitur Do-
minus ad Petrū, ego dico tibi, inquit, quia tu es Petrus, & super hanc petrā edi-
ficabo ecclesiam meā, & c. hac est origo vnitatis, ad quā nō reditur ab hereticis,
Petrus scilicet; hoc est caput, quod non queritur ab hereticis, sed fugitur & ne-
gatur. hac est doctrina caelestis, in qua disposuit auctoritate sua Dominus originē
vnitatis in Petro, cū dixit, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petrā
edificabo ecclesiam meā. Hec petra est origo & caput vnitatis, ad quam qui nō
redit, ad ecclesiam, quæ vna est, & in Petro habet exordium vnitatis, nō pertinet,
neq; pertinere, quandiu nō redit, potest. elude si potes hanc Cypriani sententiam,
aut si nō potes, da manus, ne pereas. Sequitur, Et certē, si hec verba refers
ad superiorem similitudinem, aut manca erit similitudinis reddi-
tio, (quod absit à Paulo accuratissimè scribente) aut nomen capitis
non respondebit vni, sed multis, cum Paulus numerū multitudinis
vsurparit. primūm, inquit, posuit apostolos, deinde prophetas, &c.

Quomodo
Cyprianum
testem con-
tra se Anto-
nius citaue-
rit.

Quō testi-
monio Cy-
priani testis
sui conuin-
citur Anto-
nius, vt vni
Ecclesie ca-
put confi-
teatur.

Dixi iam nomen capitis in analogia, qua usus est Paulus, respondere & vni, & multis: multis quidem, id est singulis metropolitanis, vnusquisq; enim est caput sua prouincia, & episcoporum prouincialium, qui nunc vocantur dioecesani, et vnaquaq; ecclesia metropolitana est quoddam corpus Christi particulare, quod caput habet suum, quod dixi, & membra sua mystica: quod corpus est pars totius corporis Christi, & plenitudinis eius, qua est vniuersa ecclesia. vni vero respondet nomen capitis, id est episcopo episcoporum, qui vnus, & solus, & primus est, vt verbis Cypriani vtar: sic enim est caput vniuersae Ecclesiae, & origo vnitatis eius.

CAPVT III

Videamus aliam tendiculum Antonij. argumentaris non posse in hac similitudine referri caput ad vnum hominem, sed ad multos, quia oculi & aures non possunt separari a capite: quare cum multi oculi, & multae aures esse debeant, sequitur vnum caput in multis debere esse. dixi supra, & dicendum est sapius, non te intelligere quid in hac analogia siue similitudine mystici corporis cum corpore humano significant, caput, oculi, aures, pedes, & alia membra: significat enim caput eum, qui regit: oculi eum, qui lustrando, & circumspectando adiuvat eum, qui praest, & gubernat: pedes eum, qui ambulando & peregrinando ministrat capiti, aures eum, qui nunciat ei, quae audit. Hos autem tot esse oportet, quot multitudo ecclesiae poscit. qui autem hac officia in ecclesia administrant non regendo, quod solum est capitis, sed seruiendo capiti, homines sunt, et non infixi capiti tanquam sensus oculorum, aut aurium, vt tu argumentaris. non igitur propter multitudinem oculorum, & aurium, non in vno, sed in multis, vt tu dicis, consuetudine erit caput. Ita vero esse, hoc quod dico, scilicet multos oculos, & aures non inducere caput in multis, ex disput. Arist. contra principatum vnus, l. 3. Polit. intelligere potes. Sic enim argumentatur nam principes inquit, ac reges nunc quoque, multos oculos sibi faciunt, non tamen hinc efficitur apud Arist. vt non conueniat vni principatus capitis. Illi igitur oculi, manus, aures, & pedes, etsi homines sunt, quos vnus princeps, & caput sibi adhibet ad regendum, & ad officio capitis fungendum, non tamen in illis caput constituitur, id est, auctoritas regendi, quae in vno est. Sicut mens, quae est, vt Dionys. in diu. nom. cap. 9. ait, caput quoddam animae alioquin incorporea, non est constituta in sensibus, & eorum appetitibus, qui ex se ratione vacat, & menti obediunt. eius modi sunt illi oculi, & illa aures, & cetera membra, in quibus tanquam in ciuitate non est constituta ratio capitis, cuius est praesse & imperare: habet enim homo in se ciuitatem quandam, & Remp. sicut te Plat. l. 8. & in extrem. a part. l. 9. de Repub. elegantissime docuit. Postremo, inquit, vt Pontificijs decretis, id

Quo multo oculo rum & aurium in analogia Pauli non inducit multitudinem capitum, vt Antonius obiicit. Quo apud Aristot. vni conuenit principatus capitis, licet multos oculos, & multas aures sibi adhibeat. Mens caput animae. Quo secundum Platonem homo habeat in se ciuitatem quandam, & temp.

tis, id est, tuis telis te ipsum confodiam, quid respondebis Calixto
 Papæ dist. 11. cap. non decet, qui affirmat ecclesiam Romanam esse
 caput Ecclesiæ vniuersæ? si enim tota Ecclesia Romana est caput,
 cur tu mihi toties vnum hominem, vnum Pontificem, vnum Pe-
 tri successorem inculcas? Porro si caput ecclesiæ visibile nullū po-
 test esse nisi ratione successionis Petri, ac nemo sanus dixerit Ro-
 manam Ecclesiam Apostolo Petro successisse, Tunc enim non es-
 set successio personalis. quomodo dici potest Ecclesia Romana ca-
 put vniuersæ Ecclesiæ? Respondeat Turrianus suo Papæ, quo se
 ipse magis, ac magis, respōdendo refellat, & coarguat. Non Papa, sed
 tibi respōdebo Antoni, quo magis, ac magis conuincam, nihil aliud agere te, quā
 tergiversari & cauillari, ne veritatem confitearis. An non legisti in Cypriano,
 aut saltem in libro meo ex Cypriano sapē contra Andreā Freyhubium tuum
 commilitonem repetitum, quod scripsit l. 4. epist. ad Florentium, siue Puppia-
 num? Postquam enim dixit, illi sunt ecclesia, plebs sacerdotū adunata, & pastori
 suo grex adherens, subiungit, vnde scire debes, episcopum in ecclesia esse; &
 ecclesiam in episcopo. et si quis cum episcopo non sit, cum ecclesia non est: & quæ
 sequuntur. Ecclesia est in episcopo, vt testis tuus, quo tu vti soles, dicit, ergo qui
 ecclesiam Romanam caput vniuersæ ecclesiæ esse dixit, Episcopum ecclesiæ Ro-
 manæ caput vniuersæ Ecclesiæ esse dixit. aut igitur nega ecclesiam esse in Epi-
 scopo, & testem tuum repudia: aut concede tantundem esse dicere Eccle-
 siam Romanam caput vniuersæ Ecclesiæ, quantum Episcopum Romanum ca-
 put vniuersæ Ecclesiæ. Hoc est quod inculcatur in decreto Calixi, quod tu
 intellexisti. Sed pergit Antonius argumentari acutissimè: (vt sibi videtur)
 vt verò mihi, obtusissimè, Ecclesiam Romanam non esse caput vniuersæ Eccle-
 siæ, quia inquit, nullum est caput visibile Ecclesiæ vniuersæ, nisi
 ratione successionis Petri, at ecclesia Romana non succedit Petro.
 ita est, non succedit Petro, quia vna & eadem numero Ecclesia Romana est ab
 exordio suo, quod in Petro cœpit, vsq; ad consummationem seculi, sed propter
 Petrum, cui successum est, quia permanere non potuit, sicut permanet Ecclesia
 Romana, dicitur, et est caput ecclesiæ vniuersæ, quia sicut à principio fuit in Pe-
 tro, sic semper est in successore eius. iudicent qui sunt saniores quam tu, an sic re-
 spondendo, me ipse magis, ac magis refellam; an tu sic cauillando te ipse magis,
 ac magis coarguas.

Quomodo
 Calixtus Pa-
 pa dixerit
 Ecclesiam
 Romanam
 esse caput
 vniuersæ
 Ecclesiæ,
 q̄ Antonius
 obijcit.

Quomodo
 Antonius
 cauillando
 se magis ac
 magis re-
 fellit.

Prosequamur reliqua; sequitur, inquit, tertius error tuæ argumen-
 tationis, quod ea cōclusio, quā infers, nempe Pontificē Romæ esse
 caput vniuersæ ecclesiæ, est planè èrroꝝ oꝝoꝝ. Quoties enim scriptu-
 ra differit de capite Ecclesiæ, nunquā aliud nominat, quam vnum
 Chri-

Chri-

Christum. Sic Ephes. 1. Col. 1. Ephes. Quare summo perè vitanda sunt illa loquendi genera, quæ contradicunt expressis scripture sententijs, hoc enim est ἑρεῶδοδισκός, ut ait Paulus. Si Pontificem Romanum esse caput vniuersa ecclesia est doctrina ἑρεῶδοδος, i. peregrina; ut ab eo-

Quò doctrina Antonij conuincitur peregrinitatis testimonio Cypriani rectis.

dem Paulo in epist. ad Heb. vocatur: peregrina ergo erit illa confessio, cum qua illi ad ecclesiam redierunt, vnde exierant, de quibus B. Cyprianus ad Cornelium literas congratulationis plenas, libro 3. scribit, & ut ipsorum propria verba inquit designem, nos, inquit, Cornelium episcopum sanctissima ecclesia Catholica erectum à Deo omnipotente, & Christo Domino scimus. nos errorem nostrum confitemur. circumuenti sumus perfidia loquacitate factiosa amentes. videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico homine habuisse, hincera tamè mens nostra semper in ecclesia fuit. Nec ignoramus vnum Deum esse, & vnum Christum esse Dominum, quem confessi sumus; vnum spiritum s. vnum episcopum in Catholica ecclesia esse debere. O beatos Protestantes, si talem confessionem ederent. videtur ne tibi Cyprianus aliena et peregrina doctrina, qui huiusmodi confessionem, gratiarum actione, & congratulatione, & laetitia ingenti, celebrauit lege principium epistola. Hac confessio interpres est illius sententiæ Cypriani, quam tu contra te nesciens citare soles, episcopatus vnus est, i. vna est ecclesia Catholica, in qua vnus est episcopus, ecclesia enim dicitur, & est Episcopatus Episcopi, cuius ecclesia. siue Episcopatus pars à singulis scilicet coepiscopis in solidum tenetur; quod paulò supra exposui. hic vnus episcopus nominatur & est caput ecclesia vniuersa. si hæc doctrina est ἑρεῶδοδος, quomodo ex quo cepistis varijs, & peregrinis doctrinis à Martino Luthero ἑρεῶδοδισκός abduci, nunquam vnum protulisti scriptorem, qui diceret episcopum Romanum non esse caput ecclesia Catholica? aut cur non probas repugnare scripturis, quas non intelligens iactas, ponere aliud caput virtutis participatæ infra Christum verum, & insinua virtutis caput? quod autem dicis, & te mouet, scripturam, cum de capite ecclesia differit, nunquam aliud caput nominare, & locos apostoli citas, debebas querere causam, cur ita: dicam ego etsi non queris: quia qui Christum habet perfecte caput, is membrum viuum est corporis Christi, quod est ecclesia, & necessario Pontificem habet in ecclesia caput, non tamen recipitur, non enim quicumque, caput habet Pontificem Romanum in ecclesia, idè habet perfecte Christum caput. Hac est causa, quare aliud caput non nominet, contenta nominare Christum caput, ex quo tamen non sequitur, ut si non nominet, non sit intelligendi, & quidem necessario, ut in loco superiore de Analogia Pauli sciam credo me probasse & in altero, quæ rursus citas Ephe. 4. qui est caput Christus, ex quo totum corpus connexum, & compactum, &c. si corpus Christi, qua est ecclesia, non habet aliud caput quam Christum totum, non debuit Paulus dicere

Quò ex quo tēpore Lutherus docere cepit, nunquā Lutherani vnum auctorem ecclesiasticū proferte potuerunt, qui diceret episcopum Rom. non esse caput ecclesiæ Catholice. Quare scriptura semper Christum dicit caput esse ecclesiæ, & nusquam Pontificem sic nominat, & quò etsi non sic nominet, sic tamè inrengendum esse docuit.

ex quo

ex quo scilicet capite Christo totum corpus, sed reliquum corpus: cum autem dicat non reliquum, sed totum, aut habet caput suis membris simile, ex quo intelligatur corpus, ita ut totum, id est, caput & reliqua omnia membra ex vero capite Christo sint connexa, & compacta, & illhinc initium omnis gratia, & vite spiritualis capiant: aut si non habet, sequitur necessario quia totum corpus sine capite intelligi non potest, ut Christus, qui intelligitur in toto corpore, ex Christo connexus, & compactus sit, & Christus ex Christo initium vite & gratia capiat. Vides Antoni exitum tuae cavillationis? vrges eundem Paulum, sicut, inquit, corpus vnum est, & membra habet multa, omnia vero membra corporis vnus cum sint, vnum corpus sunt, ita & Christus. audis Turriane, ita & Christus inquit, id est, ita & ecclesia, cuius caput Christus est. sic enim totum corpus ab ipso capite denominavit. Demus hoc, quid tum? quomodo probas non esse intelligendum, quamuis non nominet? cum autem subiungis, cum ergo in hac similitudine, quam nobis objicis, Paulus noluerit aliud Ecclesie caput preter vnum Christum assignare, Tu hoc dicis, et non probas, sicut ille Parmenianus apud Augustinum. Adis preterea: Paulus enim dicit Corinthios esse membra corporis Christi: non dixit Petri, aut eius successoris, sed de vno Christo mentionem fecit, tu ne Paulo peritior, & acutior? imo tu ne peritior, & acutior Pauli interpres, quam Ecclesia Catholica per vniuersas mundi regiones, & oras diffusa, qua confessionem tenet, predicat, & profiteatur, quam paulo supra ex Cypriano teste tuo audisti? disce igitur quod ignoras, quia non credis, etsi Petrus est caput ecclesie, & successor eius, quia vnus debuisse in ecclesia Catholica. Episcopus, non tamen sicut sensus, & nerui naturalis initium capiunt a capite, sic a Petro capite Ecclesie sensus & nerui spiritualis initium capiunt, sed a Christo vero & vnico capite: idcirco, membra corporis Christi dicimur, & sumus, non membra corporis Petri. Sed tu non potes apprehendere, ut verbo utar, quo tu in me vri soles, vnicum caput esse Christum, & Petrum esse caput Ecclesie. vnicum, & verum Ecclesie caput tale, quale Christus est, solus Christus est, caput dico propriae virtutis, & infinita, sicut est tale ecclesie fundamentum, preter quod nemo aliud potest ponere, nisi quod positum est, quod Christus Iesus. Petrus vero fundamentum & caput Ecclesie est, non virtutis propriae, sed communicata ab illo, de cuius plenitudine accepimus omnes. Pergis cavillari, quia non suppetunt rationes, qua sunt instrumenta Philosophi. Nunc, inquis, ignoravit Paulus, esset ne Christus visibilis, an invisibilis? an non potuit animaduertere ἀρωγόν illud, quod ais necessario sequi, nisi Petrus tanquam visibile caput interponatur inter caput & Ecclesiam? Quis tibi dixit non animaduertisse Paulum

Quale caput ecclesie sit Christus, & quale Petrus, quod Antonius non intelligit, quia non credit.

Quomodo
quod Apo-
stolus dixit
non potest
caput dice-
re pedibus,
nō estis mi-
hi necessarij
vnū est ex
illis quā B.
Petrus dixit
difficilia es-
se in epist.
Pauli, & ab
hæreticis
deprauari,
quod in Lu-
theranis
experimur.

ἀτοπov, id est, absurdum, quod dici? immo maxime animaduertit. an exspe-
ctabas, vt diceret Paulus totidem verbis, absurdum esse, & vt ego dixi, instar
monstri, vnum corpus esse visibile, non vno capite visibili, sed multis? vt si non
clare, & aperte diceret, nullis rationibus, nullis testimonijs, nullis scripturis cre-
deres? Non putas verum esse, quod B. Petrus de epistolis Pauli scripsit, quadam
esse in eis difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles ad suam ipsorum perdi-
tionem deprauant? Hoc est vnum ex illis quibusdā, quod tu cum alijs magistris
Protestantium, quia indoctus, & instabilis es, ad tuam & illorum perditionem
deprauas, quod enim Paulus de capite visibili & creatura dixit, non potest di-
cere caput pedibus, nō estis mihi necessarij, tu de capite Christo, qui non est cre-
atura, sed creator, accipiendum esse contendis, ne cum Catholicis vnum Episco-
pum caput in Ecclesia Catholica consitearis. & illud ex quo totum corpus, & c.
cum non possit esse & dici totum corpus, quod ex capite Christo connexum &
compactū est, nisi in illo toto corpore caput sit, quod simul cum reliquis corpore,
id est, reliquis membris connexum sit, & compactum ex Christo capite, tu simili-
ter deprauas, & facis nesciens Christum ex Christo connexum & compactum
esse, quo nihil potest dici stultius. Si Pauli, inquis, potius quàm tuo iudicio
stetisses Turriane, proculdubio idem caput ecclesiæ catholice cum
Paulo nominasses, nempe Christum. Nos Antoni iudicio Pauli stamus,
& cum caput Ecclesiæ Catholica, & quidem vnicum & verum, nempe Chri-
stum nominamus, ita vt præter illud tantū, ac tale caput nemo possit nominare.
et iudicio etiā eiusdem Pauli stamus, cū ex eo vnico capite dicimus totū corpus,
id est, caput cum reliquis omnibus membris, hæc enim sunt totū corpus, ex Chri-
sto capite connexum esse. & ita debere esse hoc caput modestum, & tanta cum
omnibus membris societate, & coniunctione charitatis teneri debere, vt neq; eos
qui extremi, & infimi esse videntur, contemnat. hoc enim est nō posse dicere ca-
put pedibus, non estis mihi necessarij. Paulo autē cum velles probare non perti-
nere ad Petrum illam analogiam de capite, quod non posset dicere pedibus, non
estis mihi necessarij, Fuitne, inquis, Petrus admonēdus, ne inferiora ec-
clesiæ membra despiceret? quanto aptius, & cōuenientius, in te hoc retor-
queri potest? Exat ne caput Christus admonendus ne infimos ecclesiæ despiceret?
si quidem ad caput Christum pertinere vis hanc Pauli admonitionem, non po-
test caput dicere pedibus, nō estis mihi necessarij. Deinde adiungis, Itaq; quod
nobis falsò obijcis, in te verè quadrat, cū ais, nos cōstituire corpus
ecclesiæ πολυκέφαλον. nos enim vnico ecclesiæ capite nempe Christo
contenti sumus; vos autem duo capita ecclesiæ cōstituitis. Vnum
visibile, alterum inuisibile. Si falsò obieci cōstituire vos corpus Ecclesiæ
πολυκέφαλον, id est, multorum capitum, quare ad rationem meā nihil respon-
disti,

dixisti, in pagina 301. à te notata? Sic enim diserebam cum Andrea Freyhubio, cui tu subsidio accurristi, aut fortasse dicet Andreas, non esse sine capite Ecclesias, quae capita habent Episcopos suos, siue superintendentes, vt vos vestros vocatis. hoc iam paulò antè tu Antoni dedisti, sic enim scripsisti: Quis igitur non facile videat in ipsa Corinthiorum Ecclesia inueniendos esse aliquos, qui cum humani corporis capite conferantur? Cùm igitur omnes Ecclesia maiores, quae sunt partes totius Ecclesiae Catholicae, quae vna est, singula capita habeant, quod vel exemplo etiam & testimonio vestrorum superintendentium, sic enim vocatis pseudoepiscopos vestros, concedere cogeris, illos enim ceu capita in singulis Ecclesijs habetis, quæro, tota ecclesia, quæ ex illis omnibus tanquam partibus constat, quod caput habet simile, id est, visibile? si nullum: habet igitur tota ecclesia multa capita, & non vnum caput. hic tu, caput, inquis, habet Christum. Rursus quæro, hoc caput Christus, an nõ sufficit etiam singulis ecclesijs, quæ sunt partes totius, ex quibus tota ecclesia constat? Si sufficit, quare ponis omnes Episcopos totidem capita suarum ecclesiarum? aut etiam quod totus inter Lutheranos vt peior magister postremo excogitasti, omnes simul Episcopos caput? si autem non sufficit, id est, si noluit Christus, vt satis esset singulis ecclesijs, habere Christum caput inuisibile, quia haberet etiam capita visibilia, quare non idem toti ecclesiae concedis? Vt qui ecclesiam autoritate sua, sicut voluit, id est, sapientissimè disposuit, voluerit, vt & partes ecclesiae tanquam minoræ quaedam corpora, haberent sua capita; & tota Ecclesia ceu totum corpus ex illis partibus conflatum, vnum caput, quod similiter visibile esset, propter vnitatem, & concordiam haberet? vnitatem enim habere non poterat, quæ cerneretur; quod ad concordiam necessarium erat, nisi ab vno omnium primo, & solo, qui cerneretur, inciperet. Si enim tota ecclesia vna est, dic vnde incipit origo vnitatis eius? in episcopis enim singularum partium, nullus est primus omnium, & solus, vt ei tribuatur exordium vnitatis: sed potius multi primi, qui dicuntur, & sunt metropolitani in capitibus prouinciarum. Respondebis fortassis incipere originem vnitatis à Christo. Quomodo igitur testis tuus Cyprianus dicit loquens de Petro, in libro de vnitatis Ecclesiae, vnitatis eiusdem ecclesiae, ab vno incipientem sua autoritate disposuit? Deinde paulò suprà dixisti, omnes simul episcopos esse caput Ecclesiae, idq; præclara illa sententia Cypriani confirmari, Episcopatus vnus est, cuius pars à singulis in solidum tenetur. Si hoc dicit tuus testis hic, vnũ esse episcopatum, quia omnes simul episcopi sunt caput vnũ vnius Episcopatus, produci iam hic testis à te non potest, quia testimonium antè in te dixit, cum dixit originem vnitatis non à multis simul, sed ab vno autoritate Christi, qui ita Ecclesiam disposuit, incipere. Produci, inquit Venuleius, testis non potest, qui ante in eum testimonium dixit.

Quomodo Antonius nihil respondere potuerit ad questionem in qua probatum est facere eum Ecclesiam multorum capitum instar moliri. Quò Antonius solus ex omnibus Lutheranis oēs simul Episcopos facit & dicit esse vnũ caput.

Quare Christus noluerit, vt singula ecclesiarum maiores singula capita haberent; & ecclesia Catholica ex illis constaret vnũ caput omnium haberet.

” Ergis deinde, Sed video, inquis, scrupulum, qui te malè ha-
 ” bet. vereris enim, vt hæc Pauli verba, Non potest dicere
 ” caput pedibus, nõ estis mihi necessarij, rectè possint con-
 ” uenire Christo. Hoc scrupulo me ais sic à Paulo liberari: Quã-
 ” uis enim, inquis, Christus quatenus est æternus ille λόγος, & ipsa per-
 ” fectio, non habet opus vllis hominibus, sic enim implet omnia, &
 ” impleri non potest, Sicut Apostolus ait, qui adimpletur omnia in
 ” omnibus, tamen quatenus Christus est caput Ecclesiæ, habet opus
 ” corpore & membris, vt sit caput. hæc enim adeo sunt inter se rela-
 ” ta; vt nõ possit esse caput sine corpore. Videamus qualis sit ista tua ser-
 ” puli mei liberatio: an sit potius mera cauillatio, repugnãtia & mendacio plena.
 ” tu Antoni principio huius capituli, cum rationem proposuisti similitudinis expli-
 ” cares, scripsisti, quemadmodum licet alia membra alijs nobiliora ac prastantio-
 ” ra videantur, omnia tamen communi vinculo continentur, & tam arctè coha-
 ” rent, vt alia sine alijs esse non possint, quin corpus ipsum perimatur, ita quamuis
 ” in ecclesia quidã sint spiritualibus illis χαρισματα illustriores, qui tamen cum
 ” reliquis membris vnum, idemque corpus efficiunt, non debent alios negligere,
 ” quasi sine illis possint in Ecclesia corpore subsistere. rursus, qui minus excellent,
 ” non debent tamen abicere animos, quasi ad corpus Ecclesia ideo non pertine-
 ” ant, quod donis πνευματικῶν non æquè vt alij, praditi sint. Hoc modo Paulus
 ” virisque consultum voluit, dum alios ab arrogantia reuocat; alios vindicat
 ” à contemptu; & omnes in vno eodemque Ecclesia corpore coniungit. Hacten-
 ” us tu. Hanc vocas sententiam Pauli, scopum, & redditionem similitudinis,
 ” & hæc à me sperni dicis, & à tergo relinqui, vt verbis tuis vtar. quærò abs te
 ” Antoni, si caput in ea Pauli similitudine interpretari oportet, vt vis, Christum,
 ” quomodo interpretationem istam ad sententiam, & scopum Pauli, & ad red-
 ” ditionem similitudinis, quam dixisti, accommodabis? An voluit Paulus, vt ver-
 ” bo tuo vtar, consultum esse capiti Christo, & reuocare eum ab arrogantia, &
 ” pedes, quibus non potest dicere, non estis mihi necessarij, à contemptu vindic-
 ” care? non vides quemadmodum ratio connexi cogit te, si superius concedas, id
 ” est, esse caput in hac similitudine accipiendum de Christo, quia non sit aliud ca-
 ” put Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, concedendum esse inferius, id est, consultum
 ” esse capiti Christo, ne arroganter inferiores contemneret? qui conuenit, vt de
 ” Domino charismatum & eorum datore dicatur, nõ potest dicere caput pedibus,
 ” id est ei, qui habet charisma ministrandi, quales sunt Diaconi in ecclesia, non
 ” estis mihi necessarij? Etenim sicut Apostolus, de lege dixit, quacumq; lex loquitur,
 ”

Cauillatio
 Antoni
 mendacio,
 & repugnã-
 tia plena.

Quò cogi-
 tur Anto-
 nius conce-
 dere, con-
 sultum esse
 Christo ca-
 piti de in-
 feriores cõ-
 temneret,
 quo nihil
 absurdius.

h. s. quæ

ijs, qui sunt in lege, loquitur; sic dicendum est, quacunque scriptura noua loquitur, ijs, qui sunt in Euangelio, & quibus datum est Euangelium, loquitur: hoc igitur, non potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij, ijs conuenit, qui charisma praesidendi acceperunt, ut Apostoli & eorū successores, & reliqui Episcopi, & primus omnium Petrus, & eius successores. Ists enim, & in eis Petro, & successoribus eius consultum uoluit Christus, qui in Paulo loquebatur: sicut per se ipsum consuluit, cum dixit Apostolis, qui maior est inter vos; sit sicut minister. Profectō qui iussit, ut esset sicut minister, qui maior esset, id est, caput in Apostolis, iussit, ut non contemneret et ministros, qui sunt spirituales pedes. Deinde, cum dicit Apostolus, in illa similitudine, non potest oculus dicere manui, operatua non indigeo, sicut donum cum dono, id est, creaturam cum creatura comparat, Charisma enim, siue maius, siue minus, aliquid creatum est: sic cum caput comparat cum pedibus, id est, summum charisma cum infimo, creaturam itidem cum creatura confert, at caput Christus non est creatura, sed creator, non igitur caput de Christo accipiendum est. Quomodo enim a comparatione creaturarum ad comparationem creatoris cum creatura transisset Apostolus? Hinc iam intelliges, utrum tu scrupulum mihi exemeris, an ego tibi ingesserim. Tu igitur, quod mihi falsō obiecasti, tu ipsius Pauli sententia à tergo relicta, omisso scopo, sprete similitudinis redditione, in fallaci interpretatione capitis ex analogia Pauli, insidias collocasti. Sed videamus tandem de liberatione scrupuli Dialectica, quam attulisti, & quia dicis, me summa genera κατὰ φύσιν confundere, nempe Substantiam cum Relatione, doceamus Aristotelem tuum auctore, te hoc committere, quod tu dixisti more tuo, sed non probasti. Et cum erit subiicienda ratio, quia aliter probare non poteris, subiecisti statim, sed de his hactenus; ut intelligant qui te legunt, & audiunt, quam sis mirus & acer disputator. Ita igitur exponis verum esse, quod Paulus ait, non posse caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij, quia Christus, inquis, quatenus est caput Ecclesiae, habet opus corpore & membris, ut sit caput. Quid? si potest esse caput sine pedibus; quomodo non potest dicere caput pedibus, non estis mihi necessarij? An adeo sunt inter se relata caput & pedes, ut non possit esse caput sine pedibus, quorum caput sit? quomodo rationem relationis, ad caput, & pedes accommodabis, ut scrupuli liberationem conficias? hic enim si meministi, erat scrupulus, quomodo Christus caput non potest dicere pedibus, non estis mihi necessarij? an dices, caput & pedes esse inter se relata, ut caput & corpus dixisti? Quid? quod nec caput est τὸ πρὸς τὴν, hoc est eorum, quae inter se proprie & vere referuntur. Tuus Aristoteles hoc ait, in predicamento eorum, quae sunt ad aliquid. Quod, ut video, ignoras; cum tamen extremi Dialectici non ignorent, ut videant tui, quantus sis in quibus te iactas.

Quomodo Petro, & reliquis Apostolis & ijs, qui Petro, & qui Apostolis successerunt, consultum esse uoluit, cum scriptura dicit, non potest dicere caput pedibus, non estis mihi necessarij.

Quomodo de Christo in illa analogia accipi non potest. Quomodo quod Antonius in aduersariū obiecit, in se obiecit potius.

Quomodo Antonius inscienter dixerit caput, & corpus esse inter se relata.

Quomodo
Antonius
ignorer q
extremi
Dialectici
non igno-
rant.

Quomodo
Antonius
summa ge-
nera Prædi-
camentorū
confundit,
quod falso
obiccerat
aduersario.

Quō Anto-
nius non
intelligit,
quare ali-
quid dica-
tur mysticū.

Primum, si sustinere velles esse caput eorum, quæ ad aliquid, idem Aristoteles te docuit, non proprie referrî ad corpus, sicut nō proprie refertur ad animal, quia non quatenus est animal, inquit ille, caput habet. Magis verò proprie, inquit Arist. refertur, si dicatur κεφαλή κεφαλῶν, id est, caput capitati. Verum idem Philosophus, postquā questionem posuit, vtrum aliqua substantia diceretur esse eorū, quæ sunt ad aliquid, et in primis substantijs, siue tota sint, vt hic homo, hic bos, siue partes, vt hæc manus, hoc caput, docuit verū esse non dici ad aliquid, nō enim dicitur, hic homo alicui hic homo; hæc manus, siue hoc caput alicuius hæc manus, vel hoc caput. Dixit postea de secundis substantijs, dubitari posse, vt caput, inquit, alicuius caput, manus alicuius manus. Sed concludit tandem in ijs, quæ sunt ad aliquid, necesse esse (quod quidem in singularibus cernitur) vt si quis hoc ἀφ' ἑστέως, id est, definite sciat ad alterum referrî, vt illud item ad quod refertur, definite sciat, nisi enim sciat definite, cuius hoc duplum sit, neque certè duplum esse sciat. At caput, inquit, & manum, & singula eiusmodi, quæ sunt substantia, possumus cognoscere definite & certo; ad quæ autem referantur, non est necesse scire: cuius enim sit hoc caput, aut cuius hæc manus, non possumus. ὅτι οὐκ ἂν εἴη τὰ αὐτὰ τῶν πρὸς π. quare hæc, inquit, non possunt esse ad aliquid: q̄ si hæc nō sunt ad aliquid, verum est nullū substantiam esse ad aliquid. Hæc tamen Aristot. docet. Tu igitur qui caput ad corpus referrî facis, summa genera καὶ ἑστέως substantia scilicet, & eorum quæ sunt ad aliquid, confundis, quod mihi per calumniam affingere voluisti, in quo imperitiam tuam detexisti. deinde,

” quia te iam cauillationes & tendicula deficiunt, quid enim, inquis, tibi vis,

” cum dicis pedes mysticos, & caput mysticum? nōne ita declaras

” te loqui de corpore ecclesiæ, quod non humanis sensibus percipi,

” sed solis fidei oculis intelligi potest? Iam autem supra demonstraui

” ecclesiæ corpus sub Christo capite esse inuisibile. Ego cum mysticos pedes dixi, hoc mihi volui, non esse scilicet veros pedes, de quibus loquor, sed habentes charisma ministrandi, cuius symbolum sunt pedes, symbolica autem vocantur mystica, & symbola mysteria. Et licet charisma ministrorū, quod symbolice, siue mystice pedes significant, aut charisma presidendi, quod mystice significat caput, oculis fidei solis videamus, ipsos tamen ministros, & ipsos presides oculis corporis cernimus. Tu verò mystica qui dicit, inuisibilia eum dicere existimasti. Si pedes spirituales dixissem, multo magis hoc existimasses, quia spiritualia non videntur oculis corporis. Simili errore existimare, & dicere posses, Petram Horeb, quam Moyses percussit, & manauit aqua, non humanis sensibus percipi potuisse, quia eam vocauit Apostolus spiritualem, cum ait, bibebat autem de spiritali consequente eos Petra, Petra autem erat Christus. Interrogas, quid sibi voluerit Paulus? non intelligis interpretatum esse hic Apostolum, quib

quid illa petra, in anigmate, & symbolicè, siue mysticè significarit? significabat enim Christum, qui erat Petra spiritalis, id est, spiritualiter ac mysticè in illa petra significatus.

Quod autem dicis te suprà demonstrasse, Catholica ecclesia corpus sub Christo capite inuisibile esse, dixisti tu quidem, sed non probasti: immò ego visibile esse ex eisdem locis scripturà à te nudè recitatis visibile esse demonstrauit, & licet neques obstinatè, conuiciti tamè. Pergis probare, Ecclesiam, quæ est corpus mysticum Christi, esse inuisibile. Hoc, inquis, vnum dicam, satis constare ex hoc loco, quosnam Paulus intelligat, cum disputat de mystico corpore Christi, omnes, inquit, nos in vno spiritu in vnum corpus baptizati sumus: & omnes vno spiritu potati sumus. est igitur deueniendum ad vnum spiritum sanctum, vt in eo Catholicæ Ecclesiæ cõpactum, & cohærens corpus reperiamus. Homines quidè sunt aspectabiles, sed hoc nobis non est peruium, vtrum hic, vel ille ad corpus Christi verè pertineat. Vera hæc sunt Antoni, quis tibi negat? sed quomodo ex his efficiatur, corpus mysticum Christi, quod est Ecclesia, esse inuisibile, non probasti. et si enim Christum caput non haberet perfectè nisi iusti, quos Deus nouit solus, quia tamen Ecclesia est permixta ex iustis & peccatoribus, vtrisque in Christi mortem baptizatis propter communionem mysteriorum siue sacramentorum visibilibus, tota est corpus Christi mysticum visibile, quamuis alia eius membra sint viuua, alia sunt mortua, nondum à corpore Christi abscissa, id est, ex Ecclesiâ per anathema eiecta, quæ Apostolica constitutio apud Clementem in Ecclesia esse dicit, sed non in pace Ecclesiæ. Quod autem vtraque membra ad vnum corpus pertineant propter baptismi communionem participationem, Paulus docet, cum ait, omnes nos in vno spiritu, in vnum corpus baptizati sumus. Pro eo atque diceret, ad hoc baptizati sumus, vt ad vnum corpus pertineamus. Sic interpretatur Theodoretus in commentarijs huius epist. licet non eodem modo iusti & peccatores ad vnũ corpus Christi pertineant. alij enim sunt, vt paulò antè dixi, membra mortua: alij viuua: in illis per fidem habitantur Christus: in his per gratiam etiam iustitia. non dixit Apostolus, omnes nos, electi, in vno spiritu, in vnum corpus baptizati sumus; sed omnes nos, vt electos, & non electos, in vno corpore mystico Christi, quod est Ecclesia, completetur. Huc pertinet interprete Augustino, quod ait scriptura in Cant. Cant. in persona Ecclesiæ; pulchra sum & speciosa, vt tabernacula Cedar: speciosa sum, vt pelles Salomonis. Non enim ait, inquit August. fusca fui, vt tabernacula Cedar, & speciosa fui, vt pelles Salomonis: Sed vtrumq; se esse dixit propter temporalem vnitatem intra vna retia piscium bonorum, & malorum. Hactenus August. lib. 3. de doctrina Christiana cap. 32. En testis tuus contra te testimonium

Peccatores
quandiu nõ
sunt panathema eie-
cti ex eccle-
sia, in eccle-
sia esse, licet
non in pace
Ecclesiæ.

Quo iusti
& peccatores
ad vnum
Christi cor-
pus, quod
est Ecclesia
licet non v-
no modo
pertineant.

Augustinũ
testimonium
in Antoniũ
negantem

nium

Ecclesiam
visibilem
mixtam ex
electis, &
non electis.

Quare An-
tonius Ec-
clesiam vi-
sibilem ne-
gat, licet
videat com-
munionem
sacramen-
tū qua pro-
miscuē ele-
cti & non
electi iuncti
sunt nunc.

Antonij du-
bita, cui nō
satis est ad
confitendū
ecclesiam esse
visibilem, qd
visibile sit
id per quod
in Ecclesia
ingredimur
id est, sacra-
mentum bap-
tismi, & qd
visibile sit,
qui sint fo-
res, & qui
intus.

nium dicit, ne à te vnquā amplius iuxta sententiam Venulei iuris consulti pro-
duci possit. & paulò antè, notauit idem August. quia est corpus Christi vnum,
& est corpus Christi permixtum, solere scripturam ab alijs ad alios transferre
sermonem, tanquam vnum sit, inquit, vtrorumq; corpus, propter temporalem
permixtionem, & communionem sacramentorum. Hoc autem in eodem capite
scripturae exemplo docet in Esa. Propheta, ducam, inquit, cecos in viam, quam
non nouerunt, & semitas quas nō nouerunt, calcabunt. & faciam illis tenebram
in lucem; & praua in directum. Hæc verba faciam, & non derelinquam eos.
Mox de alia parte, qua malè permixta est, dixit, ipsi autem conuersi sunt re-
trorsum. quāuis alij iam significantur his verbis; sed quia nunc in vno sunt, tan-
quam de ipsis loquitur, de quibus loquebatur, non tamen in vno erunt. ipse est
quippe ille seruus commemoratus in Euangelio, cuius Dominus cum venerit,
diuidet eum, & partem eius cum hypocritis ponet. Hactenus August. Ecce in-
stos & malè permixtos, id est, peccatores in vno corpore Christi, quod est Ec-
clesia, secundum scripturam, Augustino etiam interprete. Cur igitur non sic tu
& sentis, & loqueris? quare non satis habes videre communionem sacramento-
rum, qua sunt omnes promiscuē iuncti nunc, vt Ecclesiam visibilem esse dicas,
nisi qui sint electi, videas, quod Dei tantum est? non ob aliam causam, nisi quia
non vis habere aliud caput, quam Christum, quem nunc nō propria specie vide-
mus, sicut non videmus, qui sint electi, quorū caput verè est; sed hoc caput habe-
re tu non potes: quia caput, quod ille in corpore suo permixto visibili posuit, ha-
bere non vis. Homines, inquis, ipsi aspectabiles sunt, sed hoc nobis nō
est peruium, vtrum hic, aut ille ad corpus Christi pertineat. Cum
dixisti, homines ipsi aspectabiles sunt, addere debebas, & baptismus ipse, quo in
vnum caput baptizatur, sicut Apost. ait. aspectabilis est; & eos esse in ecclesia,
de qua dicit Dominus in Euangelio, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Eth-
nicus & publicanus, id est, eijce ex Ecclesia, quia non pertinet ad eam, hoc et-
iam aspectabile est. Cur igitur si id visibile est, per quod in Ecclesiam, qua est
corpus Christi, ingredimur, & visibiles etiam, qui manent in ecclesia, & qui fo-
ris, tam durus, tam ingratus, tam refractarius es, vt Ecclesiam neges esse visibi-
lem? quia qui sint in ea electi, & qui non, id est, qui perfectè hoc est per chari-
tatem ad corpus Christi pertineant, & qui non, noluit Christus nobis esse visibi-
le, sed sibi soli reseruauit, qui solus videt in abscondito, sicut in Euangelio dicit.
Cur non contentus es, si videas, qui ad corpus Christi pertineat, nisi simul etiam
videas, qui perfectè pertineat? relinque hoc Deo. Ne neges corpus Christi, id est
Ecclesiam, quia qui sint perfectè in corpore Christi, videre non potes. Corpus
enim Christi negat, qui Ecclesiam visibilem negat. in hanc enim ingredimur,
sem in vnum corpus Christi, sicut Apost. ait, baptizamur. Erras Antonius, erras, si
quis

putas non pertinere vlllo modo nunc ad corpus Christi, qui non verè pertinent. Si enim ita est, malè paulò antè August. scripturam sequens notauit esse corpus Christi verum, & corpus Christi permixtum, scilicet ex vero, & simulato: simulatum corpus vocat eos, qui fidem quidem habent, sed mortuam & fictam contrariam ei, quam Apost. in epist. ad Timot. vocat fidem non fictam. Hoc autem non credo audebis dicere, ne corrector Augustini videaris, immò corrector Pauli, qui dixit omnes nos tam bonos quam malos comprehendens, in vno spiritu, in vnum corpus baptizati sumus. Quare cum ais, hac quatuor Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem, peccatorum remissionem, & vitam aeternam nexu indissolubili inter se coherere, & à Turriano diuelli, & distrabi, suum commentū est hoc Antoni. Si enim hac sunt in vero corpore Christi, sunt igitur in corpore Christi permixto, siquidem corpus Christi permixtum ex vero corpore Christi, & ex non vero permixtum est. & qui ista non discernit in Ecclesia electorum, eadem ratione non discernit in Ecclesia permixta: quia in ea continetur Ecclesia electorum, quæ est vnū corpus nunc cum permixta. Si quidem, vt paulò antè Augustinus aiebat, in vno sunt nunc boni, et mali, sicut in vno reti boni, & mali pisces. Adiungis postea. Sed est aliud, quod valde miremur in Turrianum; non enim contentus Christo capite inuisibili, aliud ponit, quod sit visibile, nempe Petrum. Atqui non minus est hodie Petrus inuisibilis, quam Christus. Respondet Turrianus, Petrum esse visibilem in suis successoribus. Obsecro cur legitur nō tantundem saltem tribuit Christo, quantum Petro? cur non dicit Christum reddi quodammodo visibilem in suis legatis? Sic enim ille, qui vos audit, me audit, &c. Hic etiam aliquid dicit Antonius, quod ei concedamus, quàm verò ad rem causa, ipse viderit. Est, vt dicit, Christus quodammodo visibilis in ministris suis, ita vt vnusquisq; minister Christi, tanquam in virtute, sicut ait B. Petrus, quàm administrat Deus, imaginem gerat Christi secundum mensuram donationis, Diaconus in gradu Diaconi: Presbyter in ordine, & gradu presbyterij: Pontifex tanquam summus minister Christi, & caput Ecclesia imaginem gerit Christi veri capitis, cuius vicarius est. Vos autem quia nullos ministros habetis, in nullis ministris Christū habetis quodammodo visibilem. nemo enim sibi sumit honorem, nisi qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. dic tu Antoni, à quo vocatus est Lutherus, vt esset episcopus, & ordinare ministros posset? à quo inquam vocatus nisi à seipso? optat deinde Antonius, vt non proferam si agmentum epistola Ioan. Patriarchæ Const. ex epistola eius ad Constinum natione Syrum Episcopum Romanum, cui Gregorius II. successit, optat inquam, vt nō proferam: quia ibi caput illud analogia Pauli, ad Pontificem retulit. Sic enim ait, atq; vnam nihil moratus fragmen-

Antonij
commentū.

Quomodo
Antonius
aduersariū
novo gene-
re confutes
nō arguen-
tando, sed
optando.

